

SANT DOMÈNEC DE PERALADA. Claustre.

Sant Domènec de Peralada

Al segle XI es va fundar a Peralada, un convent agustinià. L'any 1578 va passar a mans dels dominics que el mantingueren fins a la desamortització de 1835. El convent fou abandonat i progressivament va entrar en ruïna fins que a inicis del segle XX va ser enderrocat, però es va conservar el claustre.

Aquest claustre fou bastit al segle XVI, tot aprofitant les columnes i els capitells d'un de primitiu del segle XII. És un xic rectangular. Les galeries nord i sud tenen set parelles de columnes, en canvi, les de l'est i de l'oest només sis. Els capitells, en total cinquanta-dos, presenten decoració diversa: geomètrica, vegetal, zoomòrfica i historiada. Dels historiats n'hi ha cinc de destacats: El d'Adam i Eva, el dels atlants, el de la cacera, el del banquet i el dels pecats capitals.

Text: Joan Codina i Bernaus
Fotos: Lluís Fernàndez López

BIBLIOGRAFIA:

Catalunya Romànica, vol. IX, l'Empordà II

Guies Catalunya Romànica, vol. 11, l'Alt Empordà

Español Bertran, Francesca: *El Gòtic Català*. Fundació Caixa Manresa i Angle Editorial. 2002

Fulletó de Turisme de Castelló d'Empúries.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 248 24 d'octubre de 2026

L'ALT EMPORDÀ

Castelló d'Empúries

La vila de Castelló d'Empúries surt esmentada per primera vegada en un document de l'any 879 i després, respectivament, en un del 944 i del 990. En canvi, l'església de Santa Maria, no surt citada fins a un del 1007.

BASÍLICA DE SANTA MARIA DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES.

La capital del comtat d'Empúries, inicialment, era la vila de Sant Martí d'Empúries, però el lloc era difícil de defensar-se de les ràtzies dels pirates, i, vers l'any 1078, es traslladà a Castelló, que passà a ser, per sempre més, la capital del comtat. Encara que l'any 1067 el comte d'Empúries va jurar vassallatge al comte de Barcelona, les relacions sempre foren tenses. No es varen acabar els conflictes fins a l'any 1402, en què Martí l'Humà va declarar el comtat integrat a la corona. La decadència del comtat va començar amb la pesta negra de l'any 1348, seguida de la matança de jueus del 1391 i, finalment, amb la integració a la corona el 1402. L'any 1421 hi va haver uns forts aiguats que afectaren molt la vila.

El primer nucli urbà ocupava el puig Salner, a la zona de l'església de Santa Maria, i estava envoltada de muralles, de les quals, no en resta res. Més tard, la vila va créixer fora muralles i el centre va passar a ser la plaça dels Homes, on es va construir la Casa del Consell i l'antiga Llotja del Mar. Es va envoltar d'unes noves muralles que, a conseqüència de les diverses guerres, només en resta un llenç, amb la torre-portal de la Gallarda, situada al costat del Rec del Molí.

Els monuments més interessants, a més de la Basílica de Santa Maria, que veurem després són:

El Rec del Molí i Ecomuseu-Farinera, un dels tres molins medievals de la vila.

ECOMUSEU LA FARINERA. Castelló d'Empúries.

SANTA EULÀLIA DE VILANOVA DE LA MUGA. Pintures murals de la conca de l'absis.

SANTA EULÀLIA DE VILANOVA DE LA MUGA. Detall de les pintures murals de l'absis.

SANTA EULÀLIA DE VILANOVA DE LA MUGA. Capçalera.

Santa Eulalia de Vilanova de la Muga (Peralada)

El lloc ja és esmentat al segle IX. La vila medieval era emmurallada i encara en queden algunes parts. Actualment pertany al municipi de Peralada.

L'església fou construïda al segle XI. És de planta basilical, de tres naus capçades per un absis i dues absidioles. La coberta de la nau central és de volta apuntada, mentre que la de les naus laterals és amb volta de quart de cercle. La porta d'entrada s'obre a la façana de ponent i consta de dos arcs de mig punt en gradació. El timpà és llis i la llinda és monolítica, decorada amb tres creus gregues inscrites en uns cercles. El campanar s'alça a la façana de ponent. Té un basament quadrangular, suposadament romànic, però els pisos són de planta octogonal i més tardans.

El més interessant de l'església són les pintures murals de l'absis. A dalt està representat el Crist en Majestat dins una màndorla, envoltat pel tetramorf, i flanquejat per dos querubins. A sota, es representa l'entrada de Jesús a Jerusalem i el Sant Sopar. A baix de tot hi ha el clàssic cortinatge.

El Call Jueu: documentat des de mitjan segle XIII fins a l'expulsió de l'any 1492. Va arribar a tenir uns 300 habitants. Disposava de dues sinagogues, l'antiga i la nova.

Cúria Comtal i Presó: és un edifici gòtic de l'any 1336. La Cúria era la seu del govern del comtat i del tribunal de justícia. Té una façana amb uns bonics finestrals gòtics. La Presó està adossada a l'edifici. Té un portal adovellat i dues finestres reixades. A l'interior, hi ha un pati amb petites cel·les, on es conserven grafits fets pels presos en diferents èpoques.

Convent de Sant Domènec i Palau Comtal: l'antic Palau Comtal, en ser integrat el comtat a la corona, fou cedit als dominics que el van convertir amb l'ampliació del seu convent. Va rebre importants reformes als segles XVII- XVIII, però encara es conserven algunes parts de l'edifici medieval.

Casa del Consell o Llotja de Mar: és un edifici bastit l'any 1393, amb reformes del segle XVIII, que posteriorment fou l'Ajuntament. A la façana hi ha un gran escut en relleu. A l'interior hi ha una volta de creueria gòtica i obertures laterals amb columnes i capitells.

Creu de Terme: És gòtica del segle XV i de pedra molt treballada. Era al cementiri i l'any 1963 fou traslladada a la plaça de l'Església. A l'anvers hi ha la Crucifixió, amb el pelicà a dalt i la resurrecció d'Adam a baix. Al revers: la Mare de Déu amb el Nen i el tetramorf. Al capitell octogonal, vuit apòstols o sants sota dossers.

BASÍLICA DE SANTA MARIA DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES. Campanar.

Basílica de Santa Maria de Castelló d'Empúries

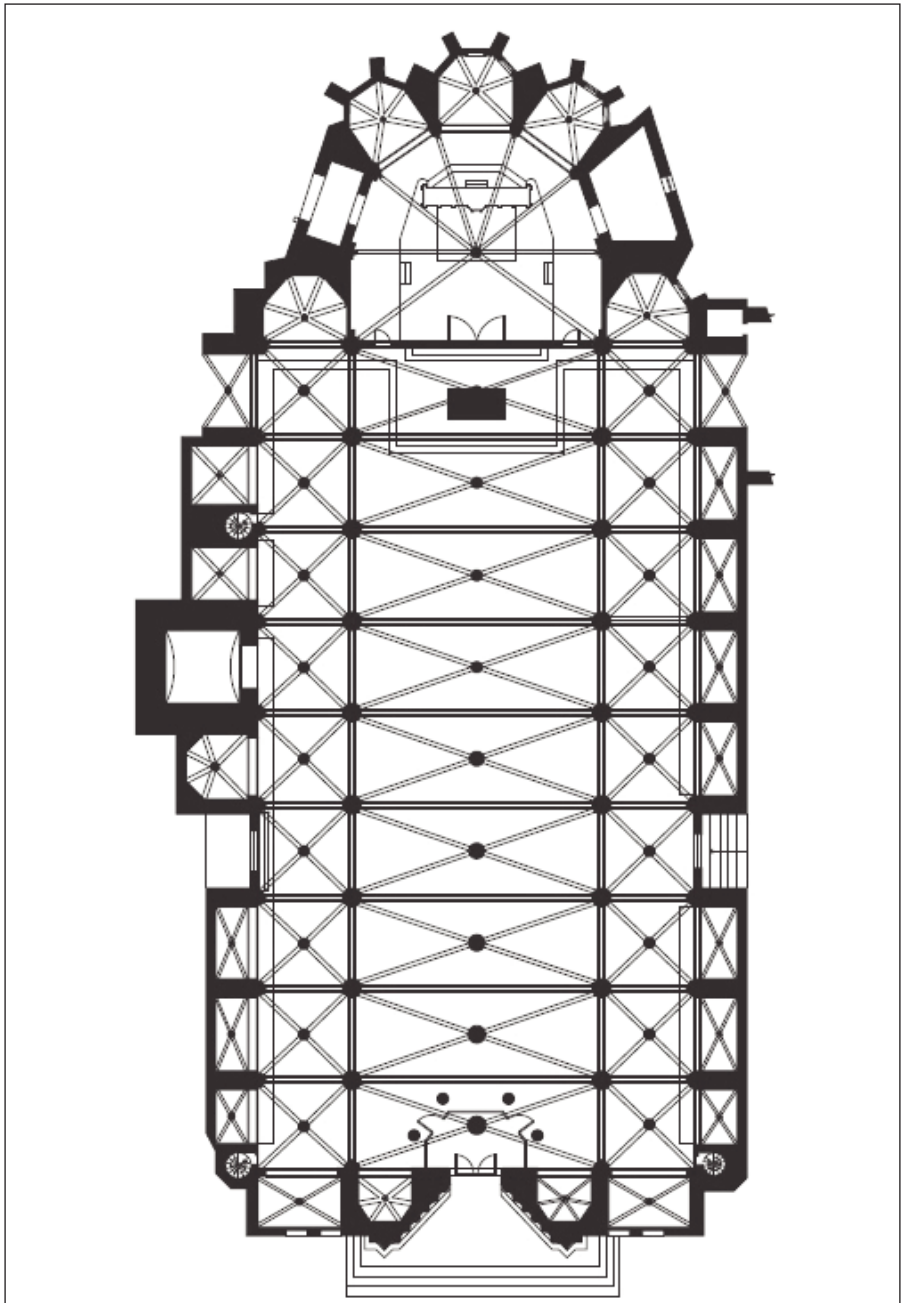
Va ser construïda al mateix lloc on hi havia la primitiva església romànica, de la qual, en queden només alguns vestigis: com els primers pisos de la torre del campanar i la gran pica baptismal. Es tracta d'un edifici monumental, ja que els comtes volien que fos una seu episcopal i ho van intentar diverses vegades, però no ho varen aconseguir. Els empordanesos la denominen la catedral de l'Empordà. L'obra es va començar l'any 1261 amb la construcció de la capçalera. Al llarg del segle XIV es va anar bastint la nau i, finalment, a principis del segle XV, es va fer la bella portalada. Durant els segles XVII i XVIII es construïren dues grans capelles laterals, la nova sagristia i els retaules barrocs. Els anys 1793-95, durant la Guerra Gran, els francesos utilitzaren el temple com a caserna i hi van fer nombroses destrosses. Posteriorment, es varen refer algunes estructures, però el 1936, encara se'n tornaren a malmetre moltes més. El període que va del 1963 al 1977 s'efectuà una àmplia restauració del temple que la va deixar tal com la veiem actualment.

El temple és d'estil gòtic català. Consta de tres naus, les laterals un xic més baixes, separades per arcs formers ogivals, suportats per columnes cilíndriques. Estan cobertes per voltes ogivals de creueria. La capçalera consisteix amb un absis central poligonal amb capelles i dues absidioles laterals que no són visibles des de l'exterior. Al segle XVIII, s'afegiren, a banda i banda, les capelles de la Puríssima Sang i de la Mare de Déu dels Dolors, que li donen un aspecte de fals transsepte.

De l'interior, cal destacar el retaule major d'alabastre de Beuda del segle XV. És gòtic flamíger renaixentista i considerat únic a Catalunya. Consta d'un sòcol llis, un bancal amb dos registres i, a dalt, una gran fornícula amb la Mare de Déu de la Candelera, patrona de la vila. Als registres es representen escenes de la Passió. Al presbiteri es troben els sepulcres dels comtes d'Empúries Ponç VI i Pere I. També, als peus de la nau, hi ha una pica baptismal doble, aparentment romànica. La part petita no toca a terra.

La façana principal presenta una gran portalada de marbre blanc, formada per sis arquivoltes ogivals en gradació, decorades amb motius vegetals. A la part baixa disposa de fornícules amb les estàtues dels dotze apòstols, de mida natural.

El campanar està adossat al mur nord. És de planta quadrada i té cinc pisos. La seva constitució semblant a la llombarda, fa pensar que podria tenir parts aprofitades del primitiu campanar romànic.

BASÍLICA DE SANTA MARIA DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES. Planta.